

Luontopaneelin lausunto Eduskunnan Tulevaisuusvaliokunnalle: valtion talousarvion kestävyystavoitteet

Ilari E. Sääksjärvi, Luontopaneeli

11.10.2024

Luonnon köyhtymisen pysäyttäminen vaatii laajoja toimenpiteitä

- Luontopaneeli kiittää tulevaisuusvaliokuntaa lausuntopyynnöstä koskien hallituksen esitystä talousarvioksi vuodelle 2025.
- Petteri Orpon **hallitusohjelman** (Valtioneuvosto 2023) **tavoitteena** on turvata luontopääoma ja pysäyttää luonnon köyhtyminen osana kestävää talouspolitiikkaa sekä kääntää yhteiskunnan toiminta luontoposiitiiviseksi.
 - Hallitus haluaa vahvistaa puhtaan ja monimuotoisen luonnon merkitystä Suomen kilpailuetuna ja suomalaisen elämänlaadun lähteenä ja positiivisista vaikutuksista luontoon halutaan tehdä Suomen vientituote.
- **Hallituksen luontotavoitteiden onnistumiseksi on luonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi tehtävä työ on valtavirtaistettava kaikille hallinnonaloille ilmastonmuutoksen vastaisen työn tapaan.** Luontoposiitiivisuuden saavuttaminen vaatii laajaa kaikkien hallinnonalojen ja sektoreiden pitkäjänteistä yhteistyötä **luontohaittojen vähentämiseksi**, väistämättömien **haittojen kompensoimiseksi** sekä **luonnon tilan parantamiseksi**. Tämän työn resursoinnin tulisi lähtökohtaisesti näkyä talousarvion kaikissa pääluokissa.

Kestävä kehitys valtion budjetissa

- Luonnon köyhtyminen ja ilmastonmuutos on tunnistettu merkittävimiksi ihmiskuntaa uhkaaviksi ilmiöiksi. Budjetista hyvin pieni osuus on varattu näiden kriisien ratkaisemiseksi.
 - Luonnon monimuotoisuuden tukemiseksi ja vesiensuojeluun kohdennetaan yhteensä 134,4 miljoonaa euroa, mikä on 0,15 prosenttia kaikista talousarvion määrärahoista
 - Kaikkien **hiilineutraalia Suomea edistäviin toimenpiteisiin** on budjetoitu noin 2,2 miljardia euroa, eli 2,5 prosenttia kaikista määrärahoista
- On hyvä, että budjetissa on läpinäkyvästi tunnistettu kestävän kehityksen tavoitteita edistävät määrärahat
- Poliittikkakoherenssi ei voi toteutua ilman kokonaiskuvaa siitä, mikä osuus rahoituksesta vie kohti kestävän kehityksen tavoitteita ja mikä taas estää ja hidastaa tavoitteiden toteutumista. **Läpinäkyvyyden lisäämiseksi olisi tärkeää tunnistaa myös, millä määrärahoilla voi olla selkeitä ympäristöä heikentäviä vaikutuksia.**
- Johdonmukainen kestävyystavoitteiden tavoittelu vaatii, että kaikilla hallinnonaloilla kaikkia määrärahoja tarkasteltaisiin ja arvioitaisiin kokonaiskestävyyden näkökulmasta. **Rahoitusta tulee edelleen ohjata kestävä kehitystä haittaavasta toiminnasta kestävän kehityksen tavoitteita tukeviin toimenpiteisiin.**
 - Esim. maa- ja metsätalouden tukien kautta tuetaan edelleen paljon ympäristöä heikentävää toimintaa. On kustannustehotonta, jos rahaa käytetään samanaikaisesti ympäristöä heikentävään toimintaan ja toisaalta jälkien korjaamiseen.

Luontotavoitteiden toteuttaminen vaatii pitkäjänteistä luontopolitiikkaa ja rahoitustason turvaamista

- Luontotavoitteiden saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ylihallituskautista luonnon turvaamisen rahoitusohjelmaa, joka luo ennustettavan investointiympäristön.
- Luontopaneelin selvityksessä ”Suomen luonnon tila ja tulevaisuus” (Luontopaneeli 2023) esitetty kustannuslaskelma osoitti, että rahoituskuilu Suomen luontotavoitteiden saavuttamiseen on merkittävä.
- Ympäristöministeriön asettaman monialaisen elinympäristöjen tilaa ja niiden ennallistamistarpeita ja kustannuksia arvioineen ELITE-työryhmän, Suomen Luontopaneelin sekä Luonnonvarakeskuksen, Suomen ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen esittämien itsenäisten arvioiden mukaan tarvittava rahoitustaso luonnon ennallistamis- ja suojelutoimiin on moninkertainen valtioneuvoston selonteossa esitettyyn vuosien 2024–2027 tasoon verrattuna

Luontotavoitteet mukana vihreässä siirtymässä

- Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta käytetään 50 prosenttia vihreän siirtymän edistämiseen.
- Vihreän siirtymän rahoituksessa ja toimissa korostuu ilmastotavoitteisiin pyrkiminen. Luontokadon jatkuminen vaarantaa ilmastotoimien tehokkuutta -> Luontotavoitteet on pidettävä johdonmukaisesti mukana kaikissa siirtymän toimissa ja sen rahoituksessa.
- REPowerEU-rahoituksen käytössä on huolehdittava, että mukana on vihreän siirtymän ja EU:n taksonomian kaikki keskeiset kriteerit, joihin kuuluu oleellisesti luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeleminen ja ennallistaminen.

Päähuomiot luontotavoitteisiin liittyen

- Vuoden 2025 talousarvioesityksessä luonnonsuojelun rahoitus on vähentynyt edelliseen hallituskauteen verrattuna huomattavasti.
- Hallinnonaloista ympäristöministeriön budjetti on pienentynyt prosentuaalisesti eniten. Tämä realisoituu ympäristöministeriön toiminnan väistämättömänä supistumisena. Ministeriössä on arvioitu, että sen ydintoiminnot pystyttäisiin vuonna 2025 vielä turvaamaan, mutta tuleville vuosille kaavaillut lisäsäästöt ovat jo merkittävä riski hallinnonalan keskeisimpien toimintojen suorittamiselle.
- Myös esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön sekä Metsähallituksen alaisiin luonnon tilaa parantaviin toimiin on aiempaa selvästi vähemmän rahoitusta.
- Luonnon köyhtymisen torjumisen valtavirtaistaminen kaikille hallinnonaloille vaatii tahtotilan vahvistamista ja luontotoimien kunnollista resursointia. Samalla tarvitaan myös selvitystyötä eri hallinnonalojen aiheuttamista luontohaitoista sekä toisaalta niiden mahdollisuuksista tukea luonnon monimuotoisuutta.

Rahoitus metsäluonnon suojeluun ja elinympäristöjen ennallistamiseen turvattava

- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma Metso ja ennallistamiseen keskittyvä Helmi-elinympäristöohjelma ovat tällä hetkellä Suomen keskeisimpiä luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiseen tähtääviä ohjelmia.
- Kuitenkin vuoden 2023 tilinpäätökseen verrattuna luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenoihin varattua rahoitusta ollaan vähentämässä selvästi (vuoden 2023 tilinpäätöksessä 46,6 miljoonasta eurosta rahoitus on vähenemässä vuoden 2025 talousarviossa 39,4 miljoonaan euroon).
- Etenkin Etelä-Suomessa metsien suojelun lisäämiselle ja suojeluverkoston vahvistamiselle on edelleen suuri tarve, ja Luontopaneeli pitää tärkeänä Metso-ohjelman vuodesta 2026 alkavan jatkokauden valmistelua. Hallituksen on syytä varautua myös uuden Metso-ohjelman rahoitukseen.
- Metsähallituksen luontopalveluita koskevat mittavat leikkaukset vaarantavat Helmi-ohjelman toteutumisen.

Rahoitusta tietopohjaisen päätöksenteon tueksi

- Luontopaneeli pitää tärkeänä, että valtioneuvoston tutkimustoimintaan ollaan jälleen suuntaamassa rahoitusta (6 miljoonaa euroa).
- Hallitusohjelma sisältää monia tärkeitä luontotavoitteita, joista osan toteuttaminen vaatii taustalleen selvitystyötä.
- On kuitenkin tärkeää huomata, että tämä selvitysraha ei ole lisärahaa tutkimus- ja selvitystoiminnalle, vaan edellytys on, että kuutta miljoonaa euroa vastaava vähennys tehdään opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa. Ilmeisesti vähennys tulee koskemaan strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoittamaa tutkimustoimintaa.
- STN-rahoituksen väheneminen on valitettavaa, koska tässä maailman ajassa on valtava tarve tutkimukselle, jonka avulla etsitään konkreettisia ratkaisuja suuriin ja monitieteistä otetta vaativiin haasteisiin.

KIITOS!